

Vragen aan en antwoorden van LVG (2002-2017)

Mijn tante Hubertine vertelde mij ooit het verhaal van Botterjenneke. Verhaal is overdreven, het waren niet meer dan flarden, eigenlijk - mijn tante was nl. zwakzinnig. Ik heb er nooit veel aandacht aan besteed, maar Botterjenneke heeft mij steeds blijven intrigeren. Mijn tante is er niet meer, dus ik kan er ook niet meer naar informeren. Het "verhaal" kwam ongeveer hierop neer: Botterjenneke was een oud vrouwtje dat erg slecht werd behandeld. Toch was zij ingoed. Zij werd na veel vijven en zessen in de soep gedaan. Toen de slechteriken rond de tafel zaten om ervan te eten, sprak zij nog: "ees ooch goed?" Van schrik lieten zij allemaal hun lepel vallen en zetten het op een lopen. That's it! "Botterjenne" zijn boterbloemen in het Bilzers, maar dat maakt het verhaal nog mysterieuzer. Tot ik oud-Herentenaar prof. Stefaan Top ontmoette: van hem kwam ik te weten dat er opvallende gelijkenissen zijn met de sage "Wit Karlientje, zwart Karlientje". Karlientje's broertje heette nl. Jantje, van zijn botten werd soep gekookt en die werden onder een boom begraven. Botten-jenneke, dus! De rest van het verhaal, incl. het verband met "singende Knochen", ben ik helaas vergeten. Ik heb nog zitten zoeken op internet, maar tot hiertoe zonder resultaat, althans wat Karlientje betreft. Vandaar mijn verzoek aan u: kunt u mij soms aan een (elektronische) versie helpen van "Wit Karlientje, zwart Karlientje"? Of mij diets maken waar ik het volledige verhaal en wat volkskundige duiding hierbij zou kunnen vinden? Ik dank u alvast van harte!, 'Patrick Slechten, Bilzen.

Antwoord van Katrien Van Effelterre:

Beste Meneer Slechten, het verhaal Wit Karlientje, zwart Karlientje, werd besproken door M. De Meyer in "Le conte populaire flamand: catalogue analytique et répertoire des épisodes et éléments des contes motif-index". Het boek werd gepubliceerd in 1968 en is aanwezig in de bibliotheek van de K.U.Leuven (Erasmushuis). De Meyer zou het verhaal hebben ontleend aan de West-Vlaming Witteryck. 'singende Knochen' is heel wat informatie te vinden op <http://www.meertens.nl> Klik dan op 'volksverhalen', vervolgens op 'zoeken in de volksverhalenbank', daarna: 'bekijk het lexicon'. Daar krijgt u een lijst van sprookjesmotieven. Ga naar AT 780 The singing bone. Als u daarop klikt, krijgt u de volledige informatie m.b.t. het motief en verwante verhalen.

Ik ben opzoek naar volksverhaaltjes voor te vertellen tijdens de fakkeltochten van de BGJG. Dit doen we al reeds 15 jaar en mijn verhaaltjes zijn uitgeput. Help mij AUB. Daemen Robert

Antwoord van Luk Indesteege:

Surf eens naar www.volksverhalenbank.be De Vlaamse Volksverhalenbank (VVB) is het resultaat van het project 'Op verhaal komen'. In het kader van de permanente ontsluiting van het cultureel erfgoed wordt een corpus van zowat 70000 sagen gedigitaliseerd. Op dit ogenblik bevat de VVB reeds meer dan 10000 verhalen over duivels, heksen, tovenaars.... Het Limburgse deel is als eerste afgewerkt.

Kunt u mij iets zeggen over de H.Sulpicius. Voor wat wordt hij aanroepen? Waar vereerd? André Van Hoye, St.Truiden.

Antwoord van Karel Baeten:

In de Dagklapper van Mathieu Driessen staat op 18 januari volgende weerspreuk: "Geeft sint Sulpitius schoon ijs, dan wordt de lente goed en wijs."

Op het web, bij <http://www.catholic.org/saints> vond ik volgende tekst, over Sulpicius van Bourges: St. Sulpicius Feastday: January 17. Sulpicius, also called Sulpice and Pius, was the son of wealthy parents, who renounced the idea of marriage and devoted himself even from his youth to all kinds of good works, and especially to care for the poor. When he became Bishop of Bourges in 624, he fought for the rights of his people against King Dagobert's minister, Lullo. Sulpicius attended the Council of Clichy in 627. He was known for his austerities and holiness, and is reported to have converted all the inhabitants of Bourges to Christianity with his holiness and charity. He resigned his Bishopric late in life to devote himself to the poor. The famous St. Sulpice Seminary in Paris is named after him.

St.- Sulpicius van Bourges wordt vermeld als biograaf van St Martinus. Hij zou ook een tijdlang bij diens "hofhouding" ingedeeld zijn geweest. Op diezelfde website, in de database voor patroonheiligen wordt Sulpicius niet vermeld. Ik heb toch nog wat info gevonden over deze heilige. Bron is het boek van Truyers en Rutten: "Dagkalender van alle Heiligen", de successerie uit het Belang van Limburg. Er is weinig geweten over deze nobele heilige. De schrijfwijze van zijn naam (soms Supplicius) als zijn naamgenoten - zoals Sulpicius van Bourges- zorgen voor wazige toestanden rond zijn levensloop. Sulpicius van Tongeren wordt in de geschiedschrijving de vijfde opvolger van Sint Servaas genoemd. Zo lezen we in de geschiedschrijving: "Na de dood van de heilige Servatius waren er geen bisschoppen meer in die stad. Zijn opvolger, de heilige Agricolaus, verplaatste zijn zetel naar Maastricht, waar ook zijn opvolgers die allen heiligen waren, hun verblijfplaats hielden. De bisschoppen van Maastricht voerden ook steeds de titel van bisschop van Tongeren. Het waren naast Agricolaus Ursicinus, Designatus, Resignatus, Supplicius,..." In de Kroniek van Maastricht vinden we dat Sulpicius/Supplicius in 472 de bisschopstitel kreeg en in 483 als 6de bisschop van Maastricht en 15de bisschop van Tongeren gekozen werd. Hij was 17 jaar bisschop, overleed in 500 en werd begraven in Maastricht. In de "Feesteigen van de Belgische bisdommen", dat vroeger voorschreef aan welke heilige van de dag de plaatselijke misliturgie gewijd was, komt de Tongerse bisschop niet voor. Er worden aan de H. Sulpicius voor zover geweten geen bijzondere krachten toegeschreven.

Sparen in een "varken"...een eeuwenoud gebruik dat verwijst naar rijkdom, zegt de cultuurhistoricus. Maar wat zegt hij dan over sparen in een "paddestoel" ? Ik verzamel al geruime tijd deze paddestoel-spaarpotten, en heb al een tamelijk mooie collectie opgebouwd (moeilijk vinden, dat wel). Graag zou ik wat meer vernemen over het sparen in een paddestoel i.p.v. in een varken (waarom steken mensen hun geld in een paddestoel ?) Jos TUERLINCKX uit Genk

Antwoord van Hilde Schoefs:

Beste heer Tuerlinckx. Een interessante vraag die u stelt. Al moet ik er onmiddellijk bij zeggen dat de verleiding om aan 'hineininterpretierung' te doen bij dit soort vragen niet denkbeeldig is. Zo kan een intuïtieve gedachtegang leiden tot de vergelijking 'als paddestoelen uit de grond rijzen', een eigenschap die paddestoelen als bewaarders van geld een bevoorrecht karakter zou verlenen. SPAARPADDESTOELEN: Een zoektocht op het internet leert alvast dat de bewerking 'paddestoel + sparen' niet onmiddellijk zinnige info oplevert. De combinatie 'mushroom + money' daarentegen geeft meteen aan waar de invloedssfeer van dit gedachtegoed gezocht moet worden. Hieronder geef ik bij wijze van voorbeeld een aantal links waar u afbeeldingen terugvindt van spaarpaddestoelen oftewel 'mushroom money boxes' die eveneens duidelijk maken dat er heel wat kruisbestuiving bestaat:- Product Information (allerhande spaarpotten van kikkers tot lieveheersbeestjes tot paddestoelen)- 2bGifts Ltd. (spaarpaddestoelen met schaap- of varkensmotief)

HERKOMST SPAARPOT: Het Engelse woord 'cash' (baar geld) blijkt terug te voeren op het Latijnse 'capsa' (spaarpot) dat een verzelfstandiging is van het werkwoord 'capere' (vasthouden): www.geocities.com/etymonline/c2etym.htm en www.takeourword.com/TOW121/page2.html . Het gebruik geld te bewaren in spaarpotten gaat terug op de oude gewoonte om geld te verstoppen in potten, leer, nissen, ..., voornamelijk in tijden van nood (oorlog, plundering, ...) en/of om het geld/goed van misbruik door anderen te vrijwaren. Zie hiervoor onder andere www.nbs.sk/BIATEC/BIA05_02/33_35.PDF , waar deze geschiedenis mooi geïllustreerd wordt weergegeven, en www.personal.utulsa.edu/~marc-carlson/history/hoard.html .

VORM SPAARPOT: Opmerkenswaard is dat in het boek 'Little Men' (dd. 1871) van Louisa May Alcott het personage Nat zijn geld bewaart in een gedroogde paddestoel, die als spaarpot dienst doet (www.4literature.net/Louisa_May_Alcott/Little_Men/20.html - 2e alinea). Eender welk voorwerp blijkt anno 2002 echter dienst te kunnen doen als spaarpot, zolang het maar gemarket en/of gepercipieerd wordt als positief en geluksbrengend. Iemand die gek is van een bepaalde voetbalclub, zal mogelijk zijn centjes in een spaarpot met het motief van zijn of haar club bewaren. Wie het van Harry Potter moet hebben, kiest misschien een van de Zweinsteinfiguren als behoeder van z'n geld. Spaarpotten in allerlei vormen, maten en kleuren blijken bovendien geëerde verzamelobjecten te zijn en kunnen ook zonder baar geld behoorlijk waardevol zijn. Daar staat tegenover dat het gebruik om geld te bewaren in een spaarvarken in eerste instantie niets te maken zou hebben met varkens ('pigs' in het Engels) maar met 'pygg', het woord voor de klei waaruit een spaarpot tijdens de Middeleeuwen meestal werd vervaardigd

(www.geocities.com/Paris/9896/mondo.htm). Na verloop van tijd ontstond de associatie 'pygg' - 'pig', kregen spaarpotten al eens de vorm van een varken en werd de reden daarvoor gezocht in de symboolwaarde die varkens wordt toegedicht. De toegedichte verklaring kan er anders wel de reden voor zijn dat het varken, als vorm voor een spaarpot, zo populair is gebleken en gebleven.

CONCLUSIE Met andere woorden, wellicht moeten er, buiten commerciële, geen andere motieven gezocht worden waarom spaarpotten ook al eens de vorm van een paddestoel kunnen aannemen. De menselijke natuur leent er zich echter toe een symboolwaarde toe te kennen aan gebruiken waarvan de origine haar interesse prikkelt. Die toegedichte symboolwaarde of emotieve betekenis kan vervolgens wel de gebruiks- of populariteitsduur van een teken verlengen. Ik hoop dat ik hiermee voldoende op uw vraag heb geantwoord.

Antwoord van Mien Verdingh:

Beste, Het sparen in een paddestoel lijkt mij niet zo verwonderlijk. Een paddestoel is een symbool van geluk en voorspoed. We vinden hem in die functie terug op nieuwjaarskaarten tot ca. de helft van de 20ste eeuw. Op deze kaarten staan ook andere symbolen van geluk zoals een klavertje vier of een hoorn de overvloeds...; ook varkentjes. Het varken als symbool van overvloed is een zwam-dier... denk aan het zoeken van truffels Sint-Antonius met zijn varken is trouwens één van de paddestoelheiligen, hij wordt aanroepen bij het zoeken naar paddestoelen.

Graag zou ik wat meer info hebben over St. Chrispijn. Roemers-Claesen Marie-Josée uit Hechtel.

Antwoord van Luk Indestege:

HH.Crispin en Crispinianus, martelaren worden gevierd op 25 oktober. Beide broers zijn in de derde eeuw in Rome, Italië geboren. Hun ouders behoorden tot een adellijk geslacht. Van de kinderjaren beider broers is weinig bekend. Ze komen pas in beeld als zij met de zoon van een Romeinse senator naar Noord-Frankrijk trekken. Naar het plaatsje Soissons om het evangelie aan de heidenen te verkondigen. Om in hun onderhoud te voorzien werkte Crispin en Crispinianus in de nachtelijke uren als schoenmaker. Voor de armen in de stad werd echter door beide broers gratis gewerkt. Een

jaloerse concurrent vol met haat klaagde de beide broers aan bij de rechters van keizer Maximianus. De beide broers werden vastgenomen en ze moesten hun geloof afzweren door aan de heidengoden te offeren. De broers weigerden dit en daarom werden ze op foltertafel gelegd en met kokend lood overgoten. Aansluitend werden ze in het vuur geworpen en gelijk daarop in het ijskoude water gedompeld. De foltering deden de beide broers echter niets. In toorn ontstoken liet men de beide broers door onthoofding in het jaar 287 om het leven brengen. Patronen van: schoenmakers, leerlooiers, leerbewerkers, kleermakers, wevers.

Uit de dagklapper van Mathieu Driesen voor 25 oktober: Crispiaan en Crispianinus stierven beiden de martelaarsdood na gegeseld te zijn, ondergedompeld in kokende olie en vervolgens onthoofd. De legende zegt dat men trachtte ze met een molensteen aan de hals te verdrinken doch ze bleven in leven. Daarom worden ze met een molensteen afgebeeld en worden ze door de molenaars aanroepen. Eerste werkman -priesters want Krispianus en Krispijn werden schoenlapper om korter bij het volk te zijn! De martelingen die zij ondergingen zijn "voorbeeldig": beulen folterden hen om hun geloof, pelden de nagels van handen en voeten, sneden hun ruhuid in riemen of repen, en dompelden hun lichamen in een ketel met gesmolten lood. Om ze later te onthoofden .....! Leerlooiers, leerbewerkers en schoenmakers en molenaars hebben deze twee heilige broers als schutspatroom gekozen.

Peer: Viering van St Crispijn, patroon van de lederbewerkers en schoenmakers. De kinderen zingen onder de ramen en worden met snoep bedeed. Een eeuwenoude traditie die weer leven wordt ingeblazen alhoewel er in Peer maar een vijftal van deze handelszaken nog bestaan. (1930). Schoenmakers hadden het in de volksmond vaak te verduren en kregen spotnamen toegewezen zoals: lappertje, harsklos, pekkendraad, enz...

Schoenbros, harsklos, vandaag genaaid en morgen los !

Liedje gezongen door de schoenlappers in een stoet:

Sint-Crispijn , wanneer zal 't zijn? als de kleine kinders slapen zijn.

De hond zal springen, de kat zal zingen en Toonke mijn zoonke, zal speelman zijn.

Hasselt: Feestviering van het jaarfeest van de schoenmakers waarbij verdienstelijke leden werden vereremerkt voor hun jarenlange handelsactiviteiten.

Geistingen: Voor het "fakkelen", een volksgebruik in deze streek kan het hout van heesters of takken samengebracht worden achter de woning van Jozef Vleugelaers-Rutten of Gerard Vandevenne te Geistingen voor het vervoer. (1992).

Ham: Viering van Sint-Crispijn, met de enige Limburgse schoenmaakster Hilde Breugelmans, Heldenplein, Ham.

Tot slot nog enkele versjes:

Sint Crispijn was een heilig man, hij dronk de klaren uit de kan.

Sint Crispiaan klaar, snel de winter is daar.

Graag meer over een sage van een juffer zonder kop, ruïne van Valkenburg. ik vind hierover geen gegevens, niettegenstaande dat er een Suske en Wiske-album is met titel de jolige joffer. waar vind ik meer over dit verhaal? Bellen Willy uit Dilbeek.

Antwoord van Raymond Lambie:

Het gaat hier waarschijnlijk over Elisa van Valkenberg. H. Welters beschreef het verhaal in zijn boek "Limburgsche legenden, sagen, sprookjes en volksverhalen", Deel 1. Het verhaal gaat over twee broeders (paters) die Elisa stervende vinden. Elisa was een non wiens geest als een gedaante van een non zonder kop op de ruïnen van Valkenburg ronddoelt. Welters publiceerde zijn verhalen in 1875. De boeken werden echter opnieuw uitgegeven in 1982 door uitgeverij De Lijster.

Antwoord van Katrien Van Effelterre:

Centraal staat hierin de Limburgse sage van de spokende Juffer Zonder Kop (Valkenburg). Sidonia ruilt tijdelijk van hoofd met de Juffer. Als helper treedt nog een sprekende champignon op; een vogel als dierhelper en vliegende bokken als vijanden (die de vurige wagen van de Juffer trekken). Via toverij brengt de Juffer ook nog een stenen krokodil tot leven. Tovervoorwerp: een koperen ketel met water waarin het hoofd te zien is en de stem te horen is van de Juffer. Literair motief: Lambik als Cyrano de Bergerac. Literatuur: E. Tielemans: 'Van "Juffrouw zonder Kop" tot "Jolige Joffer". Van volksverhaal tot stripverhaal: de evolutie van een sage van 1875 tot 1987', in: Liber Amicorum Prof. Dr. Jozef van Haver. Brussel 1991. T. Meder: 'Het hoofd erbij houden. Spokerijen in de Meierij en de Langstraat', in: Noordbrabants Historisch Nieuwsblad 16 (2002) 1, p. 22-25.

Antwoord van Karel Verhelst:

Er is sprake van een "juffrouw zonder hoofd" in de ruïne van "het Sleutje" (een slot) op de grens van Echt en Susteren. De juffrouw zonder hoofd was de adellijke dame van dit kasteel die in 1498 door de burgers van Echt vermoord werd. Dit verhaal is terug te vinden in het boek "Limburgsche legenden, sagen, sprookjes en volksverhalen" van H. Welters, verschenen te Venlo in 1875 en 1876. Dit boek is heruitgegeven met de volgende referenties: Spokerijen in Limburg. Sagen, legenden en volksverhalen verzameld door H. Welters, naverteld door Ria Lissenberg-Härter, met tekeningen van Jan Radersma. Zaltbommel : Europese Bibliotheek, 1974, p. 33-37. De Provinciale Bibliotheek Limburg heeft onder meer de vierde druk uit 2000 (ISBN 90-288-5014-7) met als plaatskenmerk "Informatie, Geschiedenis en Krijgswetenschappen 917" (uitleenbaar exemplaar). In de heruitgave is er geen sprake van een juffrouw zonder hoofd met betrekking tot Valkenburg. Wellicht heeft de tekenaar van het Suske en Wiske-album (Vandersteen of Geerts) het volksverhaal laten doorgaan te Valkenburg omdat deze plaats bekender is en zich tot een beter decor leent.

Reactie van Harry Huveneers:

Een kleine aanvulling van de gegevens over de sage van de juffrouw zonder kop. In "De Engelbewaarder" Uitgave R.K. Jongensweeshuis Tilburg, jaargang 65 nr 8 blz 150 is een kort verhaal afgedrukt van B.V. Zwegers getiteld 'DE JONKVROUW ZONDER HOOFD' Bij het artikel zijn 3 aardige illustraties geplaatst. Ook hier verschijnt de dame tussen Echteren en Susteren, maar zij is niet zonder hoofd, zij draagt het in haar handen. (Zie ook andere al dan niet heilige cefaloforen - letterlijk kopdragers - o.a. St. Denis) Tegen de twee verdwaalde boeren vertelt zij dat zij de gravin is van het kasteel (?) en zij toont een driepootketel op vlammen waarin de hoofden van lang geleden in het bos verdwenen dorpsgenoten sudderen. Gelukkig is het dinsdag en dan heeft zij geen macht om te straffen. Ze wijst de mannen een plek aan waar een schat begraven is. Van de drie kisten is er één voor henzelf. Tijdens het graven mogen zij niet spreken, maar dat gebeurt toch en de schat is verloren. Het verhaal bevat interessante details. Zo moeten de mannen als ze graven nieuwe klompen dragen, met een houten schop beginnen te graven en ze moeten zout en brood meebrengen.

Wie kent nog het liedje dat hier in de omstreken altijd gezongen werd op oudejaarsavond. Het ging over heilen. Ik schrijf het in het AN en deels in het dialect omdat het eigenlijk moet rijmen:

Tentje, tentje ich kom heilen
te buiten ston twee teilen
ein vol pap en ein vol sop,
tentje lupt de zolder op
be nen dikke schoot vol appelen
do stond en koordje gevlochten

van twee jonge dochters.
hoe lang zullen ze leven
hoe lang zullen ze geven.
dit jaor ne polling
'd ander jaor ne scholling.
Scholling scholling wogepond
vrouw en meester blijft gezond
komend jaor kom ich nog eens rond.

En als dan niets gaven of niet opendeden:

In pin de bok gaat in uit puit de bok gaat uit,
daar zit een gierige pin in huis.

Ik weet niet of deze tekst juist is? Josée Wolfs uit Hasselt.

Antwoord van Luk Indesteege

Geachte Bij nog wat rondvraag over het bedellied dat u doorstuurde heb ik niet veel kunnen vinden. Volgens de echtgenote van Jacques Collen, een echte Hasseltse, zijn er een aantal woorden in het lied die aantonen dat het niet uit Hasselt komt:1. heilen2. teilen4. lupt12. Wogepond. We zullen eerder moeten zoeken in de richting St.-Lambrechts-Herk, Alken Graag verneem ik of u nog en aanknopingspunt vindt.

Reactie van Josée Wolfs:

Geachte, In antwoord op uw mail van 8 / 11/ 03. Dit liedje werd inderdaad in de buurt van Runkst, St.-Lambrechts-Herk en Alken gezongen. Wij mochten dit bij familie en burens gaan zingen op oudejaarsavond. Heilen: moet zoiets zijn als bedelen, vragen om een snoepje, zoals nieuwjaar zingen door de kinderen. Teilen: een teel (in het dialect teil) is een kom waar vroeger de melk meer werd afgeroomd. Een platte stenen kom met kleine teut, je ziet ze nog in Bokrijk. Lupt: dialect voor loopt. In het liedje ((ze lupt) loopt de zolder op) Wogepond: moet iets te maken hebben met wegen. Een pond afwegen.

Wij zijn op zoek naar gegevens over de heerdgang. Dat was de dagelijkse rondgang van de kudde onder begeleiding van de dorpsherder. Vraag is of en waar dit in Haspengouw voorkwam. In Nederland werd er een interessant doctoraat over geschreven. Die gegevens zijn erg belangrijk in het kader van het natuurbehoud, omdat wij sterke vermoedens hebben dat de waardevolste natuur in Haspengouw door die heerdgang is ontstaan. Het zou dus erg interessant zijn om over historische gegevens over de aanwezigheid van herders met schapen in Zuid-Limburg te beschikken. Eddy Dupae uit St-Truiden.

Antwoord van Mien Verdingh:

In 1993 werd door het Natuurhistorisch genootschap Limburg in Nederland een publicatie over "Heergang in Zuidelijk Limburg" uitgegeven.

Nauwelijks 3 maanden oud, werd ik ingeschreven in het broederschap van Saint Ghislain te Roisin. Roisin ligt tussen Bergen (Mons) en Valenciennes aan de Franse grens. Ik heb aldaar bij de gemeente

nagevraagd, maar geen antwoord gekregen. Is de cultuur rond dit broederschap iemand bekend? Mariette Lubbers.

Antwoord van Elvira Vavedin:

Ik ben in het bezit van een vouwblaadje uit 1932. Het is een bevestiging van een inschrijving in het broederschap van den Heiligen Gislanus, kerkwettelijk opgericht in het Heiligdom van Onze Lieve Vrouw van Cortenbosch. Hierin wordt vermeld dat het broederschap is aangesloten met dat van Roisin. Waarschijnlijk hebben de mensen van Kortebos daar veel meer over. Per slot van rekening heeft daar bijna iedereen de naam Gislanus bij zijn doopnaam gevoegd. Het is altijd goed tegen de stuipen en zenuwziekten.

Zou U me kunnen helpen, ik ben op zoek naar dorpen in Limburg, waar er nog een schandpaal staat. Jos Wendrickx

Antwoord van Annick Boesmans :

Er staan, althans bij mijn weten, geen schandpalen meer in Limburg. Ook de schandpaal van het Openluchtmuseum is geen uniek stuk. Zijn vorm werd ingegeven door de resten van de schandpaal te Brecht: een grote steen met vierkant gat waarin zeer waarschijnlijk een houten paal was geplaatst. Als steun dient in Bokrijk een ligger, uit 1685, van de verdwenen slagmolen uit Oud-Turnhout.

Antwoord van Karel Verhelst:

Het volgende boek is aanwezig in de Provinciale Bibliotheek van Hasselt: Paul De Win: Inventaris van de feodale schandpalen op Belgisch grondgebied. Uitgegeven in Brussel door de Koninklijke Academie voor wetenschappen, letteren en kunst in 1996; 2 delen. Deel 1/ Antwerpen, Brabant en Limburg, 201 p. ISBN 90-6569-656-3D 1996/0455/14

Ik ben op zoek naar rieten manden die vroeger gebruikt werden om vechthanen te transporteren. Ik fok Brugse vechthoenders en wil ze gebruiken om mijn dieren naar de tentoonstelling te vervoeren. Weet iemand die deze nog maakt? Paul Struys uit Genk.

Antwoord van Raymond Lambie :

Voor alles wat met vlechten te maken heeft, kan je best contact nemen met bezoekerscentrum De Wissen in Dilsen-Stokkem, tel: 089-75 21 71 of e-mail: info@dewissen.be.

Antwoord van Eddy Vos, openluchtmuseum Bokrijk:

Het is voor ons geen probleem om een hanenbot, zo noemt men een dergelijke korf in het dialect, meen ik, te maken. Het makkelijkste voor ons is als U een voorbeeld exemplaar, een foto en afmetingen heeft. Naar men mij ooit heeft verteld zou een dergelijke korf zo moeten gemaakt zijn dat de haan er zeer juist in past, zodat hij er alleen in kan rechtstaan en niet kan gaan zitten. Aldus vermoed ik dat de soort (de grootte) een rol speelt. Waarschijnlijk weet jij er meer van. Ik kijk dan ook met interesse uit naar het verdere verhaal. Je mag altijd contact met ons opnemen om de zaak te bespreken, te overleggen, en dit geheel vrijblijvend. Eddy Vos, Bokrijklaan 6, 3600 Bokrijk Genk.

Wat is het verschil tussen een aardman, een aardgeest en een alvermannetje? Vooral over alvermannetjes vind ik weinig terug. Kent u eventuele referenties van boeken die ik hierover kan terugvinden?
Maja Dermauw

Antwoord van Bea Vaes (Openluchtmuseum Bokrijk):

Hieronder relevante beschrijvingen (uit een tekst van Harlinda Lox):

-Het alvermanneke, of de alf, is een aardgeest, welke niet in een huis, maar in de vrije natuur woont. De term alf stamt af van het woord elf; de kabouter is onderdeel van het elfenrijk. De elfen waren, als ze gunstig gestemd werden, de mens goedgezind. Was dit niet het geval, dan konden de mensen maar beter oppassen. Het woord kabouter komt van 'kuba-walta' (Franck, 1929), wat huisgeest betekent. De huisgeest was een wezentje dat bij een familie of een bepaald huis hoorde en daar 's nachts werk verricht. Bron: Meertens Instituut - http://www.verhalenbank.nl/lijst_lexion .

-Volgens de typologie van de volksverhalen, S. Top, Vlaamse Volksverhalenbank horen zowel de alvermannen (synoniem aardman, in Limburg auwel) als de kabouters tot de aardgeesten. Bron: <http://www.volksverhalenbank.be>

AARDMANNETJE

1) In de Germaanse Godenleer soort van dwergachtige aardgeest, kabouter.

2) Klein en nietig kereltje

3) Bijnaam van een springende haas in Zuid-Afrika (Pedetes caffer)

Aardmannetjes (in Vlaanderen: alvermannekes) zijn in het Germaanse volksgeloof geesten die onder de grond of in de heuvels (bergen) wonen en een kleine, gedrongen gestalte hebben; nog voortlevend in plaatsnamen (Aardmansberg). De aardmannetjes brachten voorspoed en verrichtten in stilte werk voor de mensen, maar wreekten zich als zij geplaagd werden. In Noord-Brabant blijken aardmannetjessagen verbonden te zijn aan urnenvelden. De aardmannetjes zouden door klokgeluid verdreven zijn. Het volksgeloof onderscheidt (niet duidelijk) tussen aardmannetjes, elfen, dwergen en kabouters. Bron: <http://www.personencyclopedia.info/A/A-Aasen/AARDMANNETJE/view> De volledige tekst kan u opvragen bij Harlinda Lox h_lox@yahoo.com

Antwoord van Mien Verdingh:

In mijn boekenrek vond ik een proefschrift, voorgedragen tot het verkrijgen van de graad van licentiaat in de wijsbegeerte en letteren (Germaanse philologie) door Ivo Kenens Titel: Op zoek naar sagen in het noord-westen van Limburg. Jammer genoeg staat er geen datum op! Maar het moet zijn uit de periode van voor de computer. In het deel A. Aardgeesten vermeldt hij enkel de Alvermannekens. Dus : Alvermannekens zijn aardgeesten. Voor aardman kan ik geen verklaring geven Nog een boek: 'Het verdwijnen van de Alvermannekens' door Jacob Lenaerts.

Hallo,

Als verzamelaar van doodsprentjes ben ik in het bezit gekomen van een dertigtal overlijdenskaarten uit de periode 1836-1843 uit Gent (gelijkend op de porseleinkaarten uit die tijd). Op veel van deze kaarten staat de vermelding "deux cartes". Kunt U mij misschien vertellen wat dit betekent. Ik heb van een verzamelaar gehoord dat het iets te maken zou hebben met het uitdelen van gratis brood aan de armen, maar meer wist deze persoon er niet over te vertellen.
M.vr.gr, Henk Claessen Limbricht. Ned. Limburg.

Eind 1986 begin 1987 vond in Gent (museum volkskunde) een tentoonstelling plaats: Rendez-vous met Magere Hein.

In de catalogus p. 25 staat misschien de oplossing voor het probleem:

Op de doodskaarten waren het gewoonlijk hoge ambtenaren, officieren en beoefenaars van vrije beroepen, en daarnaast personen uit de adelstand, of hooggeplaatste clerici. Uit de aanheff formule kan in sommige gevallen (vooral na 1842) opgemaakt worden wie de aankondiging deed. Dit gebeurde meestal door de echtgeno(o)t(e), ouders en kinderen (bij overlijden van een kind), of andere aanverwanten. Ook verenigingen berichtten via drukwerk het afsterven van een medelid. Voor 1842 waren de formules op de doodskaarten doorgaans onpersoonlijk, wat kan verklaard worden door het drukken van z.g. bijkarten (vanaf ca. 1840). Deze naamkaartjes van de verwanten (vaak op zwart papier met zilver- en gouddruk) vergezelden de doodskaart, waarop onderaan het aantal bijkartjes was vermeld. Vrouwelijke en mannelijke familieleden werden op afzonderlijke kaarten vermeld, een splitsing die o.m. ook in de requiemmis doorgevoerd werd. Indien er twee toegevoegd werden, beperkte men zich tot het vermelden van de gezinsleden, terwijl vier of zes kaarten respectievelijk dichtere of verdere verwanten opsomden.

groetjes

Mien

Beste,

Via via is uw vraag naar informatie omtrent de term 'deux cartes' op overlijdensberichten. In de mailtjes hieronder wordt gesuggereerd dat dit zou gaan om 'broodkaarten', maar dit is niet het geval. De term 'deux cartes' verwijst naar het aantal bijkarten, die vanaf ongeveer 1840 (wat dus overeenkomt met de periode die u aanhaalt) verschijnen. Deze bijkarten van verwanten vergezelden de onpersoonlijke doodskaart, waarop het aantal bijkarten werd vermeld. Bij 'deux cartes' gaat het dus om 2 naamkaarten van verwanten. Deze bijkarten waren vaak gedrukt op zwart papier met zilver- of gouddruk. In een van voorgaande mails wordt verward met de 'broodkaarten'. De broodbedelingen werden meestal ook op rouwkaarten vermeld. Soms werd ook een penning gegeven aan behoeftigen. Deze penning kon worden ingeruild voor een brood of een zeldzame keer ook voor brandstof. In Gent verschenen ook 'broodkaarten' op de rouwbrieven. Deze broodkaarten gaven recht op gratis brood en werd door degene die de rouwbrief kreeg afgescheurd en aan een arme geschonken. Dit gebruik is enkel in Gent bekend, nergens anders zijn hiervan sporen teruggevonden.

Meer hierover kan u nalezen in de publicatie 'Rendez-vous met magere hein', uitgegeven n.a.v. een tentoonstelling in 1986 rond doods- en rouwgebruiken in de 19de eeuw in het Museum voor Volkskunde in Gent, het huidige Huis van Alijn. Indien u wenst kan ik u de betreffende pagina's in kopie opsturen. Laat u me even uw postadres weten

Vriendelijke groeten van Els Veraverbeke Het Huis van Alijn

els.veraverbeke@huisvanalijn.be www.huisvanalijn.be

Beste

Er zijn weer 'sloefkes' aan de draad gevonden (zie www.hasseltlokaal.be - 'nog meer sloefkes aan de draad!!??') . Kan jij ons misschien helpen? Heb jij een idee van wat er gaande is? Op de vorige stadsreportermeeting, waar je bij ons te gast was, vertelden we je dat stadsreporter Roland eerder al sloefen aan Hasseltse draden had waargenomen (???)

Groeten van Dorien www.HasseltLokaal.be

Antwoord van Luk Indestege:

Dag Dorien

Ik heb met mijn collega's overlegd over het fenomeen 'sloefkens aan de draad'. Wij hebben geen echte verklaring. Misschien toch enkele punten:

- Willy Remans heeft vorig jaar ergens in een Europese stad (hij weet niet meer waar) paren met (verschillende) schoenen zien staan voor affiches, om er de aandacht op te trekken
- Jacques Collen denkt dat dit een teken is van een hopeloze man aan de buitenwereld: "Ik lig onder de sloef van mijn vrouw, HELP mij !!!!
- Robert Nouwen denkt dat het niks met traditie te maken heeft, maar vertrekt van een stom toeval in de buurt van cafés dat zich tot een 'horecapad' ontwikkelt.
- Raf Van Laere denkt dat het gewoon imitatiegedrag is: iemand heeft ergens per toeval of per ongeluk sloefkes opgehangen, en anderen vonden dat leuk en imiteren
- Herman Clerinx denkt dat die eerste misschien wel enkele jonge kerels boven hun theewater waren, die een grap uithaalden of een weddenschap aangingen.

Hou je mij op de hoogte van verdere evoluties? Eventueel gaan we op zoek of dit ook gebeurt in andere steden.

Rekkers Victor uit Heusden-Zolder vraagt: in 1651 werd de kerk van St.-Huibrechts-Lille verwoest met 30 doden- wat is hiervan de geschiedenis??

Antwoord van François Joosten:

In Het Liller Heem, tijdschrift van de heemkundige kring van Sint-Huibrechts-Lille, jg. 13, nr. 3, 2001, blz. 112-126, heb ik het verhaal van de verwoesting van de kerk van Sint-Huibrechts-Lille door de Lorreinen met 30 doden beschreven. U kan dit tijdschrift bestellen op het secretariaat van de kring, Oud-gemeentehuis, Dorp 30, 3910 Sint-Huibrechts-Lille. Mag ik terloops even vermelden dat in bepaalde bronnen ten onrechte 1654 als datum wordt aangeduid.

Groeten,

François Joosten

Antwoord van Hilde Schoefs:

Dit heb ik gevonden na een snelle zoekactie op het net. http://www.eyes-e-tools.com//update/pages/nee_foto_links.asp?seq=7382&custid=119&lang=1

De fusiegemeente Sint-Huibrechts-Lille heeft een zelfstandige ontwikkeling doorgemaakt. De naam Lille gaat terug op de grondvorm "Lindelo" wat betekent "Lindenbos". De toevoeging van de heiligennaam Sint-Huibrecht dateert uit de 17de eeuw en houdt verband met de in de 16de eeuw ontstane verering van Sint-Hubertus. De oude gemeente Sint-Huibrechts-Lille behoorde tot de Franse

revolutie tot de heerlijkheid Grevenbroek samen met de gemeente Achel. Gedurende de periode van de 16de en 17de eeuw werd de streek herhaaldelijk onder de voet gelopen door doortrekkende en plunderende legerbenden. Een triestige herinnering uit de Lijlse geschiedenis blijft alzo het jaar 1651 waarin de Lorreinen de kerk in brand staken. In de kerktoren, die als verdedigingstoren dienst deed, kwamen een dertigtal inwoners om het leven.

<http://users.skynet.be/martin.slootmaekers/boektxt/txtslootm.htm#Economische-%20en%20sociale%20toestanden%20in%20de%2017e%20en%2018e%20eeuw%20!>

De economie van onze streken werd in de tweede helft van de 16e eeuw gekenmerkt door een toenemende malaise, waaraan in de eerste helft van de 17de eeuw nog geen einde kwam. Dat was niet uitsluitend te wijten aan het verloop van de oorlog en aan de daarmee gepaard gaande plunderingen, brandstichtingen en sterk toenemende politiek-staatkundige en religieuze tegenstellingen. Uiteraard hebben de oorlogen herhaaldelijk grote rampen voor de bevolking veroorzaakt en omvangrijke verwoestingen teweeg gebracht. Meer dan eens werden belegerde steden uitgehongerd en braken er, zoals bij de belegering van Maastricht in 1579, onder de verzwakte bevolking besmettelijke ziekten uit, die talrijke offers eisten. Oogsten werden vernield of geconfisceerd en delen van de veestapel ten behoeve van het leger in beslag genomen. Vooral in de 17e en 18e eeuw hebben onze streken veel te lijden gehad van de oorlogen tussen de grote mogendheden. De vrede van Munster (in Westfalen), had in 1648 een einde gesteld aan - voor onze streken een der meest rampzalige gebeurtenissen - de Tachtigjarige Oorlog tussen Spanje en de Verenigde Nederlanden.

De Noordelijke Nederlanden kwamen vrij en Maastricht geraakte onder Hollands bestuur. De legertroepen van de Hertog van Lorreinen, Karel IV, die door de Franse koning van zijn bezittingen beroofd was en zijn diensten aan Spanje had aangeboden, werden bij de Vrede van Munster ontbonden.

Deze Lorreinen waren een troep achtergebleven Franse huursoldaten (het waren huurtroepen van "allerlei kwaad gespuis"), die in Luik in winterkwartieren lagen. Zij ondernamen van daaruit rooftochten en verspreiden zich over heel Limburg. Zij verbleven er verscheidene jaren en leefden uitsluitend van plunderen en rooftochten. De Lorreinen waren overal erg gevreesd, mensen namen de vlucht.

Beide teksten samen schetsen alvast een algemeen beeld van wat er in ca. 1651 in Sint-Huibrechts-Lille gebeurd is.

Antwoord van Raf Van Laere:

In 1651 - sommige publicaties hebben het verkeerdelijk (?) over 1954 - hebben de Lorreinese troepen Sint-Huibrechts-Lille geplunderd en daarbij de kerk in brand gestoken. Hierin had een deel van de bewoners zich verschanst. Ik vermoed dat meer informatie te vinden is bij J. Molemans, Historisch-naamkundige studie van Sint-Huibrechts-Lille, Leuven - Brussel 1975.

Uit www.oud-limburg.be – www.neerpelt.be : Uit de geschiedenis van Neerpelt

Neerpelt was een vrij vroeg bewoonde site en wordt samen met Overpelt, aanvankelijk Pelta (van het middel-nederlands pael of poel) genoemd. De eerste vermeldingen gaan terug tot de 9de eeuw. Pas in 1218 komt voor het eerst het voorvoegsel "Neer" voor.

Neerpelt behoorde waarschijnlijk aanvankelijk tot het domein van de abdij van Sint-Truiden. Later maakte het grootste gedeelte van Neerpelt deel uit van het vorstelijk domein van de graven van Loon en de prins-bisschoppen van Luik.

Samen met Overpelt, Kaulille en Kleine-Brogel vormde ze de heerlijkheid Pelt.

Op bestuurlijk-fiscaal gebied was de gemeente ingedeeld in vier heerwagens of kwartieren met elk een jaarlijks verkozen burgemeester: Broeseinde, Boseinde- met het dorp, Grote Heide en Herent. Ondanks het bestaan van een oude kapel op het Herent, vermoedelijk van Karolingische origine, werd Neerpelt pas in de 13de eeuw een zelfstandige parochie.

De fusiegemeente Sint-Huibrechts-Lille heeft een zelfstandige ontwikkeling doorgemaakt. De naam Lille gaat terug op de grondvorm "Lindelo" wat betekent "Lindenbos". De toevoeging van de heiligennaam Sint-Huibrecht dateert uit de 17de eeuw en houdt verband met de in de 16de eeuw ontstane verering van Sint-Hubertus. De oude gemeente Sint-Huibrechts-Lille behoorde tot de Franse revolutie tot de heerlijkheid Grevenbroek samen met de gemeente Achel.

Gedurende de periode van de 16de en 17de eeuw werd de streek herhaaldelijk onder de voet gelopen door doortrekkende en plunderende legerbenden.

Een triestige herinnering uit de Lisse geschiedenis blijft alzo het jaar 1651 waarin de Lorreinen de kerk in brand staken. In de kerktoren, die als verdedigingstoren dienst deed, kwamen een dertigtal inwoners om het leven.

Deze rooftochten kwamen voor in heel Limburg, getuige de volgende opsomming:

- 1599: Opstandige Spaanse bendes veroveren Hamont en gebruiken de stad als uitvalsbasis bij hun strooptochten tot in de verre omgeving.
- 1601: In Bree branden 73 huizen af.
- 1602: Opstandige Spaanse bendes veroveren opnieuw Hamont als uitvalsbasis bij hun strooptochten.
- 1605: In Stokkem branden 350 huizen af op 5 november, samen met de kerk. Slechts 70 huizen bleven gespaard
- 1609-1621: Het twaalfjarig bestand in de Tachtigjarige oorlog wordt bereikt.
- 1635/36: De pest breekt uit in Opglabbeek.
- 1646/47: Houthalen wordt opnieuw getroffen door de pest.
- 1646: De cisterciënzerinnen van de abdij van Rothem laten een graanwatermolen bouwen op de Velp in Halen.
- 1648: De Vrede van Westfalen/Münster betekent (officieel) niet het einde van het militaire geweld.
- 1648: Op 6 december (Rampsaelighe Sint-Niklaesdag) proberen 1.500 slecht bewapende huislieden Hertog Karel IV van Lorreinen, die in Spaanse dienst vecht, te verdrijven.
- 1649: Op 25 mei krijgt Lommel bezoek van meer dan 1000 in Weert gelegeerde Spaanse manschappen. Ze plunderen en mishandelen de inwoners. Er vallen geen doden.
- 1654: De Lorreinen plunderen Beringen, Hasselt, Herk-de-stad en Peer. Ze leggen daarna de steden in as.
- 1654: Karel van Lorreinen wordt gearresteerd door de landvoogd van de Zuidelijke Nederlanden

---

Theo Broers: Zoals beloofd stuur ik u hierbij de gegevens die ik heb van de oogstfeesten in Moelingen.

Ze begonnen de zondag na 15 augustus en duurden 3 dagen. In de 2de helft van de 19de eeuw werd het feest verschoven naar de 1ste zondag van september. Reden hiervoor was, volgens sommigen, dat de boeren hun oogst niet op tijd binnen hadden. Volgens het jaarboek van de pastoor lag de reden in het feit dat op dezelfde zondag in Mesch (een naburig dorp) ook de oogstfeesten werden gehouden. Op de zondag dansten de mensen de 'farondole', een ringdans, 's maandags en op dinsdag werd er gerijden (cramignon).

Op maandag werd er een levendige haan onderste boven ophangen op een hoogte van ongeveer 2 meter en moest men (geblinddoekt?) de kop afslaan. Het bloed liet men op de aarde lopen om God te bedanken voor de oogst. In 1875 werd dit verboden met een levendige haan en moest men het doen met een vooraf gedode haan. Na 1920 werd de haan vervangen door een dode gans. Vanaf die tijd werd men ook zeker geblinddoekt. Dit gebruik bestaat vandaag nog.

En nog wat aanvullende gegevens:

Na de graanoogst organiseerde de grootvader (+1917) van Theo Broers een feest voor zijn 'vrienden' (zonder echtgenotes). Op dat feest werd 'gans' geserveerd. En werd vooral veel gedronken (uit glazen waarin de afbeelding van een 'gans' was gebrand -Theo heeft er nog een 6-tal in zijn bezit) en dikke sigaren gerookt.

Een goede graanoogst betekende dat de boeren eten hadden voor een gans jaar. De graanoogst stond in voor het basisinkomen terwijl een goede kersenogst betekende dat men zich iets extra kon permitteren. Handelaars peilden vooraf bij de boeren of die een goede kersenogst in het vooruitzicht hadden. In dat geval deden zij meer voorraad in, zodat de plukkers spullen konden kopen die zij 'normaal' niet kochten..

Na de oogst van de kersen werd er 50 jaar geleden met plukkers en familie naar de weide gegaan om er de laatste kersen te eten. Dan werden er herinneringen opgehaald, werden er wedstrijden 'kersenpitten' spuwen georganiseerd en werd er nadien op de boerderij een kersenkoek gebakken zo groot als een 'karrenwiel'.

Miet Dreezen, Neerglabbeek vraagt:

Ik zoek info over St. Hubertusvieringen in onze provincie en bijzonder over de oude rites en in Neerglabbeek. Zijn hier oude publicaties over?
Dank bij voorbaat.

Beste

Over Sint-Hubertusvieringen in Limburg kan u alles vinden in de dagklapper van Mathieu Driesen. Deze staat op www.volkskunde-limburg.be onder artikels, en daarin onder de hoofding heiligen, bedevaarten en weerspreuken in Limburg. Wanneer u klikt op de maand november zal u talloze Hubertusvieringen terugvinden. Neerglabbeek staat daar echter niet tussen; dat is blijkbaar aan zijn aandacht ontsnapt.

Over de Hubertusviering in Wiemesmeer vindt u ook een artikeltje onder de hoofding Duizendpoot
Daarbij staat volgende reactie:

Ook in Neerglabbeek vieren we St.-Hubertus, de patroonheilige van onze parochie. Sinds mensenheugenis heeft daar de broodwijding plaats. Iedereen brengt zelf brood mee naar de kerk. Alle huisgenoten en alle huisdieren, groot en klein, krijgen die dag een stukje gewijd brood tegen hondsdoelheid. Vroeger kenden we ook de St.-Hubertuskermis die plaats vond de zondag na Allerheiligen. De laatste jaren is het één week vroeger kermis in overeenkomst met de foorkramers, die de week voordien in Gruitrode zijn. Dit jaar op 3 november is er een nieuw beeld van St.-Hubertus geïnstalleerd in de kerk. Het is van de hand van Jos Geelen, kunstenaar van Neerglabbeek. De viering werd opgeluisterd door het zangkoor en de hoornblazersgroep 'Horrido'. Na de broodwijding was er ook een zegening van honden en paarden. Vervolgens gingen de aanwezigen in stoet naar zaal Elckerlyc om er een glaasje Jägermeister of fruitsap te drinken. Voor de hongerigen was er een brunch met soep, uitgebreid broodbuffet, pannenkoeken en dessertbuffet. Om 14 uur was er kinderanimatie en om 16 uur een optreden van het koor Kantikune uit Hasselt. Dit alles werd verzorgd door de Oudervereniging en de Parochieraad. Mathilde Drijkoningen, Weg naar Opoeteren 110, Neerglabbeek.

In de jaarkalender op de LVG-website vindt u:

Neerglabbeek (deelgemeente Meeuwen-Gruitrode) op 4 – 11 – 2007:

Het parochiefeest Sint-Hubertus is een initiatief van de parochie Sint-Hubertus Neerglabbeek. Dit is de kleinste parochie van Meeuwen-Gruitrode. Sint-Hubertus is er de patroonheilige. Dit jaar (2007) gaat het feest voor de 10de keer door. Om 10.30 u is er een eucharistieviering met wijding van brood en nadien wijding van honden en paarden op het kerkplein. 'We schenken dan gratis Jaegermeister en soep aan iedereen die aanwezig is' aldus Vital Geelen.

In de parochiezaal Elckerlyc is een brunch voorzien. Voor de ruiters is er een ruitersoektocht uitgestippeld door de Toeristische Dienst van de gemeente Meeuwen-Gruitrode.

Meer info : gsm 0473/770478 - E-mail : vital.geelen@skynet.be

---

Roger Gonnissen vraagt: Wij zoeken naar afbeeldingen of voorbeelden van een douanekostuum van rond 1900 alsook de kledij die toen door smokkelaars (-sters) gebruikt werd.

We willen dit verwerken in een muzikaal poppenspel.

Ook zoeken we nog verschillende smokkelwijzen die vooral hier in de Maaskant toegepast werden.

Dank voor de hulp

Antwoord van Eddy Tielemans:

De heer Gonnissen zou contact kunnen opnemen met de Geschied- en Heemkundige Kring Kinrooi, die, als ik me niet vergis, een aantal jaren geleden in interessante tentoonstelling over Douane en smokkelen hebben georganiseerd. Kessenich was een heel belangrijke grensovergang en is deelgemeente van Kinrooi, zodoende.

Het documentatiecentrum is gevestigd in de Maasstraat 20, 3640 Kinrooi (in de voormalige deelgemeente Ophoven). Tel.nr. 089/70.14.10. www.heemkringkinrooi.net

Antwoord van Reinhilde Pieters:

Hier enkele manieren van smokkelen die ik zelf nog heb gedaan of meegemaakt :

1. smokkelen van "goei" boter in washandjes op het onderkleed van een kind vastgespeld of in de kap van de jas want in een handtasje werd opgemerkt door de douanen en dan werden de kinderen terug gestuurd naar de winkel maar in die winkel kende men het spel van de douanen en de mevrouw plaatste de boter dan ofwel in de zak van de jas of in de kap ... (van medewerking gesproken tussen klant en winkelier tegen douanen).
2. bij meubelsmokkelarij maar dan was dit smokkelen van België naar Nederland : kinderen werden gebruikt om gemakkelijk aan de grens te passeren want een auto met kinderen mocht gemakkelijk door zonder veel controle. Ik herinner me nog levend dat we als kind met onze beentjes over een salontafel moesten zitten bij het passeren van de grens en daarna mochten we comfortabeler zitten. Kleine meubels werden toen ook overgesmokkeld met een personenauto.
3. koeien werden door de Maas getrokken van Nederland naar België : we woonden langs de Maas en hadden een grote wei langs de dijk. Het gebeurde dat 's morgens zwart-witte koeien bij ons in de wei stonden en plots waren die dan verdwenen maar dan was een beestenwagen langs de dijk gekomen en had de koeien opgeladen. Die beestenhandelaars kenden ongeveer de uren dat de douanen langs kwamen wandelen en ontweken die natuurlijk.
4. alcohol was veel beterkoop in Nederland of zoals men in Maaseik zegt "op het hollands" : de liefhebbers van het drinken van "witte" trokken te voet de grens over en dronken vlak over de grens in een toenmalig café zich Lazarus maar ja wat konden de douanen daaraan doen ?

Antwoord van Raf Schepers:

Meer info is te vinden in het Nationaal Museum en Archief van Douane & Accijnzen te Antwerpen: 03 / 229 22 42.

Beste,

Ik ben op zoek naar een website of een publicatie met alle bijnamen die aan inwoners van steden en gemeenten worden gegeven met bijhorende verhalen. Voorbeeld zijn de bekende Maneblussers van Mechelen, Stroppedragers van Gent en Ajuinenvreters van Aalst. Ik heb er ook al enkele minder bekende kunnen ontdekken zoals de Zonneblussers van Edegem (met vergelijkbaar verhaal met dat van de Maneblussers) en de Puitekloppers van Berlare (wegens een puitenplaag in de middeleeuwen). Nu ben ik dus op zoek naar een volledige lijst, en liefst dus ook telkens het bijhorende verhaal. Kunt u mij hiermee helpen? Alvast bedankt voor de moeite!
Luk Aerts, Steenveldstraat 14 9600 Ronse

Antwoord van Luk Indestege:

In 'Eigen Aard' van K.C.Peeters staat een uitgebreide lijst en een kaart van spotnamen.

Jozef Cornelissen verzamelde meer dan 2000 spotnamen in zijn *Nederlandsche volkshumor op stad en land, dorp en volk. 6 delen, Antwerpen 1928 – 1937*.

Beide heren leefden natuurlijk in een romantische tijd en ondergetekende draagt geen enkele verantwoordelijkheid voor de inhoud. Het zou mij wel interesseren te weten hoeveel % van die 2000 spotnamen nu nog gekend en gebruikt zijn. De meest zichtbaar gekende voor mij is 'stroppendrager'. Ik zag er honderden op de Gentse feesten onlangs, zelfs politie-agenten.

Info ingestuurd door Marie-Jeanne Indestege:

GEMEENTELIJKE SPOTNAMEN en hun ONTSTAAN

Spotnamen, spotverhalen, domme gezegden en geestigheden hebben altijd bij de mensen in een hoge gunst gestaan. De mens heeft steeds heel gaarne met zijn nabuur gespot! Zulks was reeds het geval in de oudheid. Tijdens de middeleeuwen en later ging het er al even erg aan toe. De naijver en afgunst die onze gemeenten bezielde was misschien wel de hoofdoorzaak van de gegeven spotnamen. Een tweede reden waaraan het ontstaan van spotnamen te wijten is, was de afzondering van de verschillende plattelandsdorpen. Er was gebrek aan gemeenschapswegen en er waren ook geen verkeersmiddelen. Onze voorouders bleven steeds binnen de perken van hun eigen gemeente en ze kwamen zelden of nooit in contact met de bewoners van andere dorpen, zodat ze mekaar voor vreemdelingen aanzagen. Dit alles gaf aanleiding tot wederzijds wantrouwen en onderlinge vijandschap. Om met de bewoners van de nabij gelegen dorpen te schimpen, nam men alles te baat. De kleinste gebeurtenis, het minste feit, werd verdraaid, vergroot en rondgebazuind. Deze feiten lagen dan meestal aan de basis van de spotnaam. Onze voorouders waren beslist niet kieskeurig met het kiezen van hun namen. Sommige schimpenamen waren wel wat plat en realistisch. Eens de spotnaam in voege, werd deze dan overgeleverd van geslacht tot geslacht.

Heel veel spotnamen en hun ontstaansgeschiedenis staan op

<http://www.henkdeconinck.be/spotnamen/>

Info van Katrien Schaerlaekens (Erfgoedcel Mijn-Erfgoed)

Zoals beloofd heb ik een kaartclub uit Opglabbeek, waarin ook mijn wederhelft speelt, gevraagd om eens te noteren wat de regels waren bij het wiezen:

- Vragen: alleen gaan 5 slagen halen. Met 2 moet je 8 slagen halen. olo: alle slagen halen, je mag troef kiezen
- Dans: zelf troef kiezen en mag zelf uitkomen

- Mizeer kan je alleen of met twee doen.
- Troef (3 azen in 1 hand): 4e aas is altijd troef. De 4e aas moet uitkomen maar niet in de troef! 9 slagen halen = ok.
- Solo slim: alle slagen halen, de gedraaide kaart is troef
- Mizeer: er is geen troef. Je mag geen slagen halen
- Delen: De persoon naast de deler heft. De deler deelt 6 en 7 kaarten. De laatste kaart is troef.
- De persoon na de deler komt uit
- Bij Troef of dans: de persoon die speelt of de 4e aas mag uit
- Bij pas spel 5 cent per persoon in de pot. Als je een mizeer of open mizeer wint krijg je de pot als je hem vraagt.
- Tarief (in euro):
  - o Vraag alleen en juist 5 slagen: 5 cent
  - o Vraag 9 slagen 8 cent
  - o Vraag 10 slagen 11 cent
  - o Vraag 11 slagen 12 cent
  - o Vraag 12 slagen 17 cent
  - o Vraag KAPOT 35 cent
  - o 2 Dans 9 slagen 20 cent
  - o 2 Dans 10 slagen 25 cent
  - o 2 Dans 11 slagen 30 cent
  - o 2 Dans 12 slagen 35 cent
  - o Solo 1 euro
  - o Solo Slim 2 euro
  - o Mizeer 20 cent
  - o Open Mizeer 50 cent
  - o Troef 9 slagen 20 cent
  - o Troef Kapot 30 cent

Is dit een nieuw gebruik?: Als een vrouw pas zwanger is maakt zij dat in haar werkkring bekend door de collega's te trakteren. Ik heb al meldingen gekregen van kriekenvlaai (geen andere vlaai heeft deze betekenis!), zeevruchten (chocolade) en paaseitjes. Heb je ook al iets dergelijks gehoord of meegemaakt? Graag verneem ik van jou de plaats en de periode. Als je iets weet over de symboliek mag je dat ook toevoegen.

Hartelijk dank.

Antwoord van Mien Verdingh:

Die kriekenvlaai is zeker geen nieuw gebruik!

Net zoals zwarte pruimenvlaai horen bij aswoensdag en de begrafenismaaltijd, wordt krikentaart gebruikt om de zwangerschap kenbaar te maken. In de tijd dat we nog lezingen gaven, heb ik dit verhaal meerdere keren gehoord. In het leraarslokaal wordt stiekem een krikentaart op tafel gezet en tijdens de koffiepauze wordt dan geraden wie in verwachting is. Persoonlijk denk ik dat dit een heel oud gebruik is. Indien in een oud lied of gedicht wordt gevraagd om samen kersen te plukken of te eten betekent dit gemeenschap hebben. Indien op oude schilderijen bv. De Beuckelaer een meisje kersen aanbiedt, betekent dit niet :die kersen zijn te koop, maar Ik ben te koop!

Antwoord van Jacques Collen:

Ik ken enkel dit: een vat trakteren door de toekomstige vader....

kaurisschelpMaar na even zoeken op "Bayby Plaza": Zwangerschap aankondigen. Op deze pagina vind je enkele **originele ideeën om je zwangerschap aan te kondigen** bij je partner, bij vrienden en bij familie. Hoe vertel jij dat er een baby op komst is?

Aan de papa: Om het goede nieuws aan je partner te vertellen kan je hem meteen een paar **babyschoentjes** cadeau doen. Meer origineel is hem een uitgebreid **diner** aan te bieden waarin elke gang uit een gerecht met een ei bestaat. Als je zijn 'kunde' in het papa zijn al even wil testen dan kan je een brief schrijven waarin je hem uitlegt dat hij vader wordt, deze knippen als puzzelstukjes en zo in een enveloppe steken.

Aan de grootouders. Klassiekers zijn een **kadertje met de eerste echo**. Je kan ook enkele dagen achter elkaar een briefje naar je ouders sturen met telkens één woord "Er" - "is" - "een" - "baby" - "op" - "komst". Of telkens een foto van de kinderen die je al hebt, uiteindelijk gevolgd door een kaartje met een "?" erop. Je kan een stuk babyspeelgoed of een knuffel cadeau geven, dit is vooral leuk als je de zwangerschap tijdens de feestdagen wil aankondigen. Cadeaus in de stijl van "voor oma" of "voor opa" doen het ook wel.

Bijzonder origineel is ook volgende "sollicitatiebrief" :

Geachte heer, Geachte mevrouw

Naar ik vernomen heb zijn jullie nog op zoek naar een persoon voor de invulling van volgende vacature: "kleinkind". Bij deze ben ik dan ook zo vrij om naar deze betrekking te solliciteren.

Mijn interesses gaan vooral uit naar:

Spelen met mijn rammelaar,

wandelingen,

samen liedjes zingen,

paardje rijden op opa's knie,

naar de eendjes kijken met ons 3,

ik blijf ook eens graag logeren,

maar dan moet ge wel mijn bo'kes smeren.

Ik zoek een lieve oma en opa

met een onderscheiding op hun grootouderdiploma.

Ik zal terug iets van me laten horen

zodra ik ben geboren!

Hoogachtend, Uw kleinkind in spe

Aan familie: Als je reeds een zoon of dochter hebt kan je hem/haar een **T-Shirt** aansteken met een tekst als "Geef mij maar een dikke kus, want ik word een grote zus." of "Ik ben stoer, want ik word een grote broer.". Wanneer je nog een tiener broer of zus hebt, dan kan je hem/haar op een familiefeestje een huissleutel met '**babysit**' sleutelhanger cadeau doen. Leuk om te zien hoe lang het bij iedereen duurt eer de link gelegd wordt. Wanneer je familie uitnodigt voor een etentje bij je thuis, dan kan je op het moment van het dessert binnenkomen met een plateau gevuld met suikerbonen, papflesjes, de eerste echo, enz.

Aan collega's of vrienden: Je kan 's morgens, voor iedereen er is, op elk bureau een **tut** (fopspeen) leggen en dan wachten tot 's middags om je zwangerschap officieel bekend te maken. Wanneer je Van Mol of De Haes heet kan je collega's op een vergadering trakteren op **chocolade pralines** in de vorm van mollen of haasjes.

Beste

Als bijlage de foto van het kaurischelpje. Het zat in een gat in het metselwerk waarin een van de kinderbalken rustte van de balklaag tussen verdieping en zolder. Het zat in een gat in het metselwerk waarin een van de kinderbalken rustte van de balklaag tussen verdieping en zolder. Misschien is het gewoon maar toeval, misschien betekent het iets. Ik ben benieuwd.

Had ik je overigens al gezegd dat ik ontdekt heb dat wat nu de voorkant van het huis is, oorspronkelijk waarschijnlijk de achterkant was? In wat nu achterwand is, waren de bouwsporen te zien van een deur met bovenlicht in het midden. De ingang zat dus meer dan waarschijnlijk aan die kant. In de 19de eeuw, toen het huisje in de Bredestraat werd gebouwd, werd de organisatie omgekeerd: voordeur aan wat nu Slachthuisstraat is, met waarschijnlijk ook twee bijkomende nieuwe raamopeningen in de korte zijde aan de Bredestraat, waarvan één nog later een deur werd.

Alvast bedankt voor alle moeite & beste groet
Frans

Antwoord van Robert Nouwen:

Een korte check leert mij dat kaurisschelpjes werden gebruikt als betaalmiddel vooral op Nieuw-Guinea, in Indonesië en op de eilanden van de Stille Zuidzee, zoals Fiji en Tonga. daarom heeft ook de V.O.C. deze schelpen gebruikt om handel te drijven. Het gaat vooral om twee soorten, *Monetaria annulus* (Linnaeus, 1758) en *M. moneta*, die veel op elkaar lijken en vroeger in Azië, Afrika en Oceanië als betaalmiddel werden gebruikt.

Zie o.m. <http://www.anemoon.org/anemoon/spuisluis/cypraea-annulus-of-c-moneta-een-antieke-exotische-schelp-op-het-strand-van-de-kaloot>

Wat mij verbaast is dat het zo een donker schelpje is en niet zo een helder gekleurd.

Ik heb aan onze kust als ik mij goed herinner tijdens schelpenzoektochten met mijn lieve dochter ook ooit dergelijke schelpjes gezien, zwart, minder dan één cm groot. Jammer genoeg beschik ik niet meer over deze documentatie om dat even na te gaan.

Wij verhuizen in september naar het Stadsarchief van Hasselt. En omdat wij dat graag een beetje origineel willen aanpakken, vroegen wij ons af of er bepaalde gebruiken verbonden zijn aan "verhuizen". Ik neem aan dat dat vroeger minder vaak gebeurde, maar als het dan gebeurde waren er misschien wel typische elementen verbonden aan het gebeuren?

Behalve "verhuizen" is het ook een "samenbrengen van partners" (stadsarchief, academie van streekgebonden gastronomie en erfgoedcel). Misschien liggen daar gebruiken? Heb jij ideeën / bronnen, waarop we zouden kunnen verder denken?

Bedankt alvast! Tine Rock van de Erfgoedcel Hasselt

Dag Tine

We hebben jouw vraag besproken. Hierbij enkele elementen van oude en nieuwe volkscultuur bij verhuizen:

- welkom geheten worden door de aanwezige burens. Meestal zetten ze een versierde boom (den) en een plakkaat met een welkomstgedicht waarin ze zichzelf uitnodigen op een drink
- house warming party (omgekeerde van het vorige): de nieuwelingen nodigen de bestaande burens (+ vrienden en familie) uit op een drink
- er bestaan verhuisliederen, vooral genoteerd in de Kempen in de 19de eeuw. Als jullie willen zingen gedurende het verhuizen kan ik wel enkele voorbeelden bezorgen. Je moet allicht nieuwe aangepaste teksten schrijven.
- het is goed om je nieuwe huis te beschermen tegen brand en blikseminslag door (gewijde) palmtakjes te plaatsen op strategische plaatsen: op de schouw, aan de elektriciteitskast, onder de dorpel... Ik heb in mijn tuin een grote gewijde palmstruik staan, die ooit stond op het graf van een non in Diepenbeek (vooraleer de steen klaar was). Daar mag je van komen plukken.

---

info van Jan Kohlbacher over putheks:

De Tajheks is een ondergronds sagefiguur. "Taj" of "Teij"= van het Franstalige "taille"= pijler, ondergrondse uitbatingsgalerij in een koolmijn. In Eisden werd, wanneer de dingen tegenvielen (instorting, boorhamer die defect raakte, steen op de voet gekregen enz. het soort kleinere pech) dan werd niet aan de Tajheks toegeschreven. Sommigen hadden haar zelfs gezien (!) Het volstond dat in die sfeer en stemming het licht van de schijnwerper van een locomotief via een waterplas tegen de wand van een galerij vreemde lichtfiguren of schaduwen "schilderde" om te horen "dat ze Tajheks weer gezien hadden". De onderaardse toestanden, allerlei niet altijd te verklaren geluiden, weinig licht enz. waren bijna het ideale decor voor dergelijke verhalen. In het Duitstalige gebied (ook in de Nederlandse staatsmijnen waar men het Duitse vakjargon -tot in 1945 !- gebruikte) was "der Kasper" die voor dezelfde verhalen zorgde.

Jos Van Nuffel uit Mortsel

Ik maak een boekje over 30jaar "Werkgroep Molenzorg Zuid-Limburg". Ik ontdekte een boekje "Molens in Limburg" van 1976 met een voorwoord van Mathieu Driessen, voorzitter Limburgse Molenstichting. Bestaat deze stichting nog? Zou er nog iets van bestaan?

Jos Van Nuffel, voorzitter "Werkgroep Molenzorg Zuid-Limburg".

Antwoord van Reinhilde Pieters:

Een echte Limburgse Molenstichting ken ik niet wel weet ik dat de vzw Levende Molens Limburg bestaat en de grote man daarvan is G. Ledegen,

Peltanusstraat 24, 3900 Overpelt en telefonisch bereikbaar op 011/64 23 61

Er is een nieuwe vzw opgericht onder de naam Levende Molens Limburg. U kunt contact hiervoor opnemen met Geuens Seppe : tel. 011/42 34 21 of GSM 0473/ 733 790

Beste

Hierbij een afbeelding van 2 "stopen" die in de collectie van het jenevermuseum bevinden. Zie bijgevoegde foto's. Enig idee waarvoor ze gebruikt werden? Ik heb wel iets in mijn gedachten, maar ben niet zeker. Met dank bij voorbaat, en vriendelijke groeten

Jacques Collen

Antwoord van Jos Sterk:

Spreeuwennestkasten? Die werden destijds geplaatst om de jonge spreeuw te kunnen opeten.

Antwoord van Karel Verhelst:

Op het eerste zicht lijkt me de eerste stoop een keramieken versie te zijn van een drinkbakje (van Dale spreekt van 'drinkensbakje') voor vogels.

Antwoord van Raf Schepers:

De eerste foto lijkt me een drinkbak voor duiven?

Reactie van Jacques Collen:

Eén van die denk ik ook: een spreeuwenpot. Ik heb bijna dezelfde thuis hangen. Bij de andere met het dopje bovenaan denk ik eerder aan een warmwaterkruik voor aan de voeten in bed (werd nog in een wollen doek gedraaid)...